

مورد بررسی، متوسط رشد شاخص کاهشی بود، به طوری که رشد شاخص در اسفند ماه ۱۳۹۰ نسبت به فروردین ماه با ۲/۲ درصد کاهش مواجه شد. در مجموع، بجز ماه‌های فروردین، مرداد، شهریور، دی و اسفند ۱۳۹۰، در سایر ماه‌ها بازده ماهانه سرمایه‌گذاری در بورس رشد منفی داشته است. بررسی روند رشد ماهانه شاخص مالی طی سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که بیشترین بازدهی در فروردین ماه به میزان ۱۱/۲ درصد بوده است. در سایر ماه‌های سال، شاخص مذکور با نوساناتی همراه بود به طوری که رشد شاخص در اسفند ماه ۱۳۹۰ نسبت به فروردین ماه ۹/۶ درصد کاهش داشت.

بیشترین بازدهی ماهانه شاخص صنعت در فروردین ماه به میزان ۱۴/۳ درصد بود. در سایر ماه‌های سال بجز مرداد، شهریور، دی و اسفند ماه شاخص صنعت رشد ماهانه منفی داشته است.

شورای عالی بورس و اوراق بهادار و سازمان بورس و اوراق بهادار مجموعه‌ای از ضوابط و دستورالعمل‌ها را در سال ۱۳۹۰ به شرح ذیل تدوین و تصویب کرد:

- تصویب امیدنامه صندوق سرمایه‌گذاری (در دارایی‌های مالی ارزی با حداقل درآمد تضمین شده)،

در سال ۱۳۹۰، شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران از ۲۳۲۹۴/۹ واحد در ابتدای سال به ۲۵۹۰۵/۶ واحد در پایان سال رسید که نشان‌دهنده رشد ۱۱/۲ درصدی بازدهی برای سرمایه‌گذاران بورس می‌باشد. سایر شاخص‌های بورس نیز در سال مذکور با رشد نسبی روبه‌رو بودند که نشان‌دهنده رشد جزئی قیمت‌ها در همه بخش‌های بازار است. طی سال ۱۳۹۰، به دلیل افت قیمت مواد خام، عدم ورود شرکت‌های مشمول اصل ۴۴ قانون اساسی به تناسب سال‌های گذشته، رونق بازارهای رقیب ارز و طلا و تحریم‌های بین‌المللی، همه شاخص‌های بورس با افزایش جزئی مواجه بودند. شاخص سهام شناور آزاد که با هدف محاسبه وزن موثر شرکت‌ها براساس درصد سهام شناور آزاد مورد محاسبه قرار می‌گیرد، با افزایش ۱۲/۹ درصدی از ۲۹۱۷۸/۲ واحد در پایان سال ۱۳۸۹ به ۳۲۹۴۶/۳ واحد در پایان سال ۱۳۹۰ رسید. شاخص مذکور در سال قبل ۸۴/۵ درصد رشد داشت.

شاخص بازار اول و بازار دوم به ترتیب ۱۰/۴ و ۱۵/۹ درصد و دو شاخص مالی و صنعت نیز به ترتیب ۰/۶ و ۱۴/۴ درصد رشد داشتند. بررسی روند رشد ماهانه شاخص کل قیمت نشان می‌دهد که بیشترین بازده ماهانه بورس در فروردین ماه با رشد شاخص به میزان ۱۳/۷ درصد بود. طی ماه‌های سال

- اساسنامه شرکت بورس اوراق بهادار (سهامی عام)،
- اساسنامه صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری،
- اساسنامه فرابورس ایران (سهامی عام)،
- دستورالعمل اجرایی شرایط اضطراری موضوع ماده ۳۲ قانون بازار اوراق بهادار،
- دستورالعمل اجرایی معاملات مبتنی بر مذاکره اوراق بهادار در فرابورس ایران،
- دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در بازار پایه فرابورس ایران،
- دستورالعمل ثبت، نگهداری و گزارش‌دهی اسناد، مدارک و اطلاعات توسط اشخاص تحت نظارت،
- دستورالعمل اجرایی دریافت سفارش‌های تلفنی با استفاده از مرکز تماس کارگزاری،
- ضوابط ایجاد کد مجازی تجمیعی جهت انجام معاملات عمده در فرابورس ایران،
- دستورالعمل تایید صلاحیت حرفه‌ای مدیران نهادهای مالی،
- دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه سرمایه‌گذاری خارجی در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس،
- دستورالعمل نگهداری و امحای اسناد در بازار سرمایه در حوزه پولشویی،
- دستورالعمل گزارش عملیات و معاملات مشکوک در بازار سرمایه،
- دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مربوط به بازار سرمایه به نشانی پستی مشتریان،
- دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در بازار سرمایه،
- دستورالعمل شناسایی مشتریان،
- دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در خدمات الکترونیک بازار سرمایه،
- دستورالعمل الزامات کفایت سرمایه نهادهای مالی،
- آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی،
- دستورالعمل اجرایی ماده ۱۵ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی،
- دستورالعمل شناسایی و ثبت نهادهای مالی فعال در بازار اوراق بهادار نزد سازمان،
- دستورالعمل اجرایی عرضه و معامله قرارداد نفت سلف،
- دستورالعمل انتشار اوراق مرابحه،
- دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی،
- دستورالعمل انتشار اوراق قرض‌الحسنه،
- دستورالعمل نحوه گزارشگری مالی مربوط به اوراق اجاره، در صورت‌های مالی «بانی» و «نهاد واسط»،
- دستورالعمل معاملات قرارداد اختیار معامله سهم در بورس اوراق بهادار تهران و
- ضوابط وجه تضمین قرارداد اختیار معامله سهم در بورس اوراق بهادار تهران.

کادر شماره ۵- تابلوها و بازارهای بورس اوراق بهادار تهران

براساس ماده ۴ دستورالعمل پذیرش اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران مصوب ۱۳۸۶/۱۰/۱ هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، بورس اوراق بهادار تهران دارای دو بازار اول و دوم می‌باشد که بازار اول از دو تابلوی اصلی و فرعی تشکیل شده است. مطابق بخش (ه) دستورالعمل پذیرش، شرکت بورس موظف است ناشران پذیرفته شده را تا پایان اردیبهشت هر سال در این بازارها و تابلوها طبقه‌بندی مجدد کند. این طبقه‌بندی در چارچوب ضوابط و معیارهای بیان شده در دستورالعمل پذیرش و نیز مصوبات کارگروه طبقه‌بندی شرکت‌ها (برمبنای پیشنهادات هیات پذیرش یا نماینده سازمان بورس) صورت می‌گیرد.

معیارهای مصرح در دستورالعمل پذیرش به صورت معیارهای عمومی و معیارهای اختصاصی هریک از بازارها و تابلوها قابل تفکیک است. معیارهای عمومی، معیارهای اولیه و مشترک میان تمام تابلوها و بازارهاست.

معیار	الزام	تابلوی اصلی بازار اول	تابلوی فرعی بازار اول	بازار دوم
معیارهای عمومی	سودآوری آخرین سال مالی حسابرسی شده و سودآوری آتی عدم وجود زیان انباشته مثبت بودن جمع جریان خالص وجه نقد ناشی از عملیات دو سال مالی قبل گزارش حسابرس مردود یا عدم اظهار نظر نباشد.	-	-	-
معیارهای اختصاصی	حداقل مبلغ سرمایه ثبت شده به میلیارد ریال حداقل درصد سهام شناور آزاد حداقل تعداد سهامداران حداقل درصد حقوق صاحبان سهام حداقل درصد روزهای معاملاتی شرکت به کل حداقل درصد معاملات سهام ثبت شده شرکت بدون احتساب معاملات عمده	۱۰۰۰ ۲۰ ۱۰۰۰ ۳۰ ۳۵ ۴/۵	۵۰۰ ۱۵ ۷۵۰ ۲۰ ۳۵ ۳/۰	۲۰۰ ۱۰ ۲۵۰ ۱۵ ۳۵ ۳/۰
معیارهای پیشنهادی	حداقل امتیاز اطلاع‌رسانی (درصد) حداقل قیمت بازار سهام (ریال)	۲۰ ۱۰۰۰	۲۰ ۱۰۰۰	۲۰ ۱۰۰۰

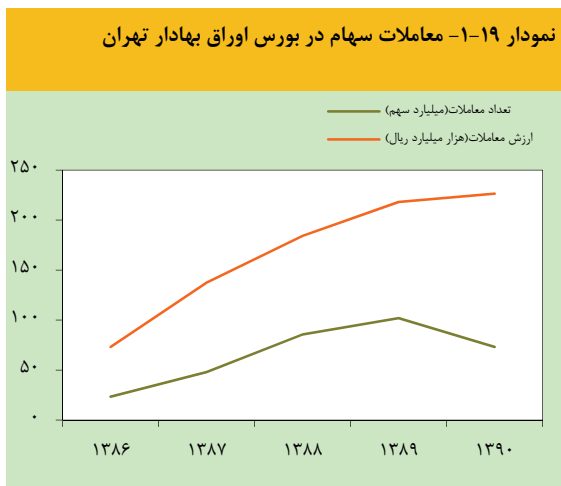
جدول ۱۹-۱- نماگرهای فعالیت بورس اوراق بهادار تهران

متوسط ارزش کل معاملات روزانه (میلیارد ریال)	متوسط تعداد معاملات روزانه (میلیون سهم)	تعداد روزهای فعالیت بورس طی سال	ارزش معاملات (میلیارد ریال)			تعداد معاملات (میلیون سهم)		
			کل	حق تقدم سهام	سهام	کل	حق تقدم سهام	سهام
۸۹۷/۳	۴۱۹/۴	۲۴۳	۲۱۸۰۵۴/۹	۱۳۹۳/۴	۲۱۶۶۶۱/۵	۱۰۱۹۱۲/۷	۹۲۲/۲	۱۰۰۹۹۰/۵
۹۳۹/۶	۳۰۳/۷	۲۴۱	۲۲۶۴۴۷/۳	۱۳۹۸۰/۳	۲۱۲۴۶۷/۰	۷۳۱۸۸/۸	۶۳۹۴/۸	۶۶۷۹۴/۱

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

۱۹-۱- سهام

۱۹-۱-۱- معاملات سهام و حق تقدم سهام

آمار معاملات سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۰ به تفکیک صنایع نشان می‌دهد صنعت «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی» با ۲۴/۴ درصد از کل تعداد سهام مبادله شده و ۱۸/۷ درصد از کل ارزش سهام مبادله شده، بالاترین سهم از کل تعداد و ارزش مبادلات سهام و حق تقدم سهام را به خود اختصاص داد. صنعت «سرمایه‌گذاری‌ها» به لحاظ تعداد سهام مبادله شده با ۱۲/۴ درصد از کل تعداد سهام مبادله شده و صنعت «فلزات اساسی» با ۱۱/۶ درصد از کل ارزش سهام مبادله شده در رتبه دوم قرار گرفتند.

در سال مورد بررسی، رشد تعداد معاملات سهام و حق تقدم سهام صنایع «کشاورزی، دامپروری و خدمات وابسته به آن»، «استخراج زغال سنگ»، «قند و شکر» و «محصولات غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و رشد ارزش معاملات سهام داد و ستد شده صنایع «قند و شکر»، «کشاورزی، دامپروری و خدمات وابسته به آن»، «استخراج زغال سنگ» و «کاشی و سرامیک» از بیشترین درصد افزایش در مقایسه با سال گذشته برخوردار بودند. همچنین، صنایع «دباجی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش»، «منسوجات»، «مخابرات» و «محصولات چوبی» به لحاظ تعداد سهام داد و ستد شده و صنایع «دباجی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش»، «منسوجات»، «ساخت رادیو، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی» و «محصولات چوبی»

در سال ۱۳۹۰، تعداد ۷۳۱۸۸/۸ میلیون سهم و حق تقدم سهام به ارزش ۲۲۶۴۴۷/۳ میلیارد ریال در بورس اوراق بهادار تهران داد و ستد شد. این ارقام در مقایسه با معاملات مشابه سال قبل به ترتیب ۲۸/۲ درصد کاهش و ۳/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد.

از مجموع تعداد سهام و حق تقدم سهام مبادله شده در این سال، ۷۵/۷ درصد در بازار اول و ۲۴/۳ درصد در بازار دوم داد و ستد شد. همچنین، از مجموع ارزش مبادلات انجام گرفته، ۷۷/۴ درصد در بازار اول و ۲۲/۶ درصد در بازار دوم انجام پذیرفت.

در سال مورد بررسی، تعداد روزهای فعالیت بورس اوراق بهادار تهران ۲۴۱ روز بود. در این سال متوسط تعداد معاملات روزانه سهام و حق تقدم سهام ۳۰۳/۷ میلیون سهم به ارزش ۹۳۹/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۲۷/۶ درصد کاهش و ۴/۷ درصد افزایش داشت.

مقایسه معاملات انجام گرفته سهام و حق تقدم سهام به تفکیک دو نیمه سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد حدود ۵۴/۵ درصد از تعداد و ۵۶/۰ درصد از ارزش کل معاملات در نیمه اول و به ترتیب ۴۵/۵ و ۴۴/۰ درصد از تعداد و ارزش کل معاملات در نیمه دوم سال صورت گرفت.

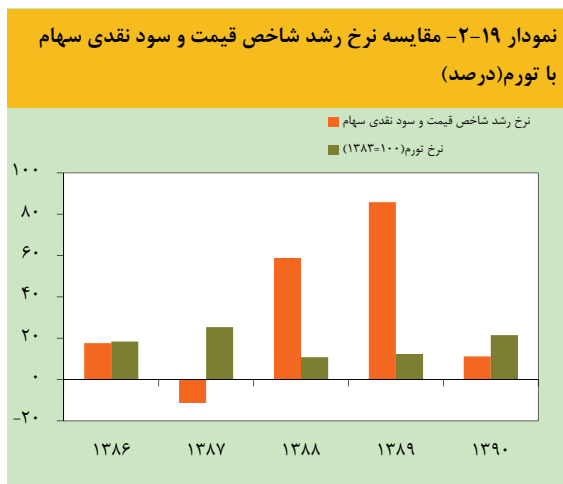
جدول ۱۹-۲- معاملات سهام و حق تقدم سهام

سال	در بورس اوراق بهادار تهران (سهم درصد)			
	ارزش		تعداد	
	نیمه اول	نیمه دوم	نیمه اول	نیمه دوم
۱۳۸۹	۵۴/۹	۳۱/۳	۶۸/۷	۴۵/۱
۱۳۹۰	۵۶/۰	۴۵/۵	۵۴/۵	۴۴/۰

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۰

ترتیب با ۱۰/۴ و ۴/۵ واحد درصد، بیشترین تاثیر را در کاهش رشد تعداد و ارزش سهام و حق تقدم سهام داد و ستد شده نسبت به سال قبل داشت، به گونه‌ای که معادل ۲۳/۰ واحد درصد از کاهش رشد کل تعداد سهام و حق تقدم سهام داد و ستد شده و ۱۸/۳ واحد درصد از کاهش رشد ارزش معاملات سهام ناشی از کاهش رشد دو صنعت مورد اشاره بود. همچنین، صنایع «سرمایه‌گذاری‌ها» و «شرکت‌های چندرشته‌ای صنعتی» به ترتیب با ۴/۱ و ۱/۹ واحد درصد بیشترین اثر را در افزایش تعداد سهام و حق تقدم سهام داد و ستد شده و با ۳/۹ و ۴/۱ واحد درصد بیشترین اثر را در افزایش ارزش سهام و حق تقدم سهام داد و ستد شده در مقایسه با سال گذشته داشتند.

در سال ۱۳۹۰، تعداد دفعات داد و ستد اوراق بهادار حدود ۴/۵ میلیون نوبت بود که در مقایسه با سال قبل ۳۳/۵ درصد افزایش یافت. رشد مزبور در سال قبل معادل ۱۲/۱ درصد افزایش داشت.

به لحاظ ارزش معاملات سهام و حق تقدم سهام بیشترین درصد کاهش را در مقایسه با سال قبل داشتند.

در سال ۱۳۹۰، تعداد سهام مبادله شده ۱۹ صنعت و ارزش سهام داد و ستد شده ۲۳ صنعت نسبت به سال قبل افزایش یافت. ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۳۰ و ۲۸ صنعت بودند.

در سال مورد بررسی، تعداد ۱۵ صنعت بیشترین اثر را به میزان تنها ۱۱/۵ درصد در رشد تعداد سهام داد و ستد شده نسبت به سال قبل داشتند. این تعداد صنایع ۱۹/۰ درصد از رشد ارزش معاملات سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران را به خود اختصاص دادند که این امر نشان‌دهنده رکود حاکم بر بازار طی سال مورد بررسی بوده است. از میان کل صنایع بازار بورس اوراق بهادار تهران، تعداد ۱۱ صنعت بالاترین تاثیر منفی را به میزان ۳۹/۶ درصد در کاهش رشد تعداد سهام داد و ستد شده نسبت به سال قبل داشتند. این صنایع موجب کاهش ۱۷/۹ درصدی رشد ارزش معاملات بازار بورس بودند. در سال مورد بررسی، صنایع «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «سرمایه‌گذاری‌ها»، «خودرو و ساخت قطعات» و «فلزات اساسی» که بالاترین تعداد سهام و حق تقدم سهام معامله شده در بازار را به خود اختصاص دادند، موجب کاهش ۱۹/۴ درصدی رشد تعداد معاملات و کاهش ۹/۶ درصدی رشد ارزش معاملات سهام و حق تقدم سهام در بازار بودند. در این میان، سهم صنعت «خودرو و ساخت قطعات» از کاهش رشد تعداد و ارزش سهام داد و ستد شده در بازار به ترتیب ۱۲/۶ و ۱۳/۸ واحد درصد بود. صنعت مزبور از بیشترین تاثیر منفی ناشی از وضعیت رکود حاکم بر بازار برخوردار بود. پس از صنعت مزبور، صنعت «مخابرات» به

جدول ۱۹-۳- تعداد دفعات معامله و تعداد خریداران اوراق بهادار

درصد تغییر	سال			تعداد دفعات معامله
	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۳۳/۵	۱۲/۱	۴۵۳۷۱۰۵	۳۳۹۸۵۲۴	۳۰۳۰۳۷۹
۲۳/۵	۵۰/۵	۱۵۹۶۸۶۲	۱۲۹۳۲۹۴	۸۵۹۵۸۴
-۴۱/۸	-۲۰/۹	۴۵۸۳۲/۹	۷۸۸۰۰/۹	۹۹۶۱۲/۲
-۱۵/۹	-۲۱/۳	۱۴۱/۸	۱۶۸/۶	۲۱۴/۳

متوسط تعداد خرید هر نفر (سهام/برگه)

متوسط ارزش خرید هر نفر (میلیون ریال)

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

تولید ناخالص داخلی، که به عنوان معیار سنجش عمق بازار سهام مورد استفاده قرار می‌گیرد، در سال مورد بررسی ۲۰/۵ درصد بود که در مقایسه با سال قبل ۳/۰ واحد درصد کاهش یافت.

در پایان سال ۱۳۹۰، ارزش جاری بازار سهام به ۱۲۸۲۵۰۶/۷ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم پایان سال قبل ۱۵/۰ درصد افزایش داشت. نسبت ارزش جاری بازار سهام به

(میلیارد ریال) جدول ۱۹-۴- ارزش جاری بازار سهام، نسبت فعالیت و نسبت سهام داد و ستد شده به کل سهام منتشر شده (۱) (۲)

نسبت تعداد سهام داد و ستد شده به کل سهام منتشر شده (درصد) (۳)	نسبت فعالیت بورس (درصد) (۳)	میانگین ارزش جاری بازار	ارزش معاملات	ارزش جاری بازار در پایان سال	
۳۰/۸	۲۴/۷	۸۸۳۵۳۲/۲ (۶۰/۶)	۲۱۸۰۵۴/۹ (۱۸/۴)	۱۱۱۵۶۳۶/۲ (۷۱/۳)	۱۳۸۹
۱۶/۶	۱۸/۹	۱۱۹۹۰۷۱/۴ (۳۵/۷)	۲۲۶۴۴۷/۳ (۳/۸)	۱۲۸۲۵۰۶/۷ (۱۵/۰)	۱۳۹۰

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
۱- شامل اوراق مشارکت نمی‌باشد.
۲- ارقام داخل پرانتز درصد تغییرات هر سال نسبت به سال قبل می‌باشد.
۳- براساس میانگین اول و آخر دوره ارزش جاری بازار سهام و تعداد سهام منتشر شده محاسبه شده است.

نسبت تعداد سهام داد و ستد شده به کل تعداد سهام منتشر شده در سال ۱۳۹۰ به ۱۶/۶ درصد رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۴/۲ واحد درصد کاهش داشت.

در سال ۱۳۹۰، صنایع «فلزات اساسی»، «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «مخابرات» و «محصولات شیمیایی» به ترتیب با ۱۷/۷، ۱۷/۴، ۱۱/۸ و ۱۰/۳ درصد و در مجموع ۵۷/۲ درصد، بیشترین سهم از ارزش جاری بازار سهام را در اختیار داشتند. صنعت «خودرو و ساخت قطعات» که بالاترین سهم را در کاهش رشد تعداد و ارزش معاملات سهام در بازار داشت، نسبت به ارزش جاری بازار، سهم ۴/۷ درصدی داشت. سهم صنایع «شرکت‌های چندرشته‌ای صنعتی» و «استخراج کانه‌های فلزی» از ارزش جاری بازار به ترتیب ۸/۴ و ۸/۱ درصد بود. نسبت فعالیت بورس در سال ۱۳۹۰ به ۱۸/۹ درصد رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۵/۸ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. نسبت فعالیت بورس در سال گذشته ۲۴/۷ درصد بود.

۱۹-۱-۲- شاخص‌های قیمت و بازدهی بازار سهام

شاخص کل قیمت در پایان سال ۱۳۹۰ به ۲۵۹۰۵/۶ واحد رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۱/۲ درصد افزایش داشت. در این سال شاخص کل قیمت به‌استثنای فروردین، مرداد، شهریور، دی و اسفند ماه همواره روند نزولی داشت. بالاترین رقم شاخص در شهریور ماه به میزان ۲۶۹۶۲/۲ و کمترین مقدار شاخص در آذر ماه به میزان ۲۴۴۹۴/۰ بود.
در سال ۱۳۹۰، نسبت قیمت به بازده انتظاری (P/E) بورس اوراق بهادار معادل ۶/۰ بود که در مقایسه با سال قبل ۲۱/۴ درصد کاهش یافت.

(۱۳۶۹=۱۰۰) جدول ۱۹-۵- شاخص‌های بازدهی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران

درصد تغییر		پایان سال			شاخص قیمت و سود نقدی
۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۱۱/۲	۸۵/۸	۱۰۵۳۹۸/۰	۹۴۷۷۶/۰	۵۱۰۰۶/۰	شاخص کل قیمت
۱۱/۲	۸۵/۸	۲۵۹۰۵/۶	۲۳۲۹۴/۹	۱۲۵۳۶/۷	شاخص شناور آزاد
۱۲/۹	۸۴/۵	۳۲۹۴۶/۳	۲۹۱۷۸/۲	۱۵۸۱۸/۹	شاخص قیمت مالی
-/۶	۷۷/۹	۶۰۱۹۱/۵	۵۹۸۳۸/۷	۳۳۶۴۱/۶	شاخص قیمت صنعت
۱۴/۴	۸۷/۹	۲۰۶۹۷/۷	۱۸۰۹۳/۵	۹۶۲۹/۵	شاخص قیمت بازار اول
۱۰/۴	۸۹/۷	۲۱۶۴۳/۳	۱۹۶۱۲/۱	۱۰۳۳۶/۵	شاخص قیمت بازار دوم
۱۵/۹	۶۷/۳	۳۴۳۴۸/۲	۲۹۶۲۷/۶	۱۷۷۱۰/۴	شاخص ۵۰ شرکت فعال‌تر
۱۴/۰	۹۹/۳	۱۲۴۷/۱	۱۰۹۴/۳	۵۴۹/۲	

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۰

در میان صنایع سی‌وهفت‌گانه بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۰، شاخص قیمت ۲۵ صنعت افزایش و شاخص قیمت ۱۲ صنعت کاهش یافت. صنایع «قند و شکر»، «وسایل اندازه‌گیری، پزشکی و اپتیکی»، «کاشی و سرامیک»، «کشاورزی، دامپروری و خدمات وابسته به آن» و «انتشار، چاپ و تکثیر» بیشترین افزایش شاخص قیمت را در میان صنایع مختلف به خود اختصاص دادند. بیشترین کاهش شاخص قیمت در صنایع «ساخت رادیو، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» به ترتیب با ۴۰/۵ و ۳۸/۱ درصد رخ داد.

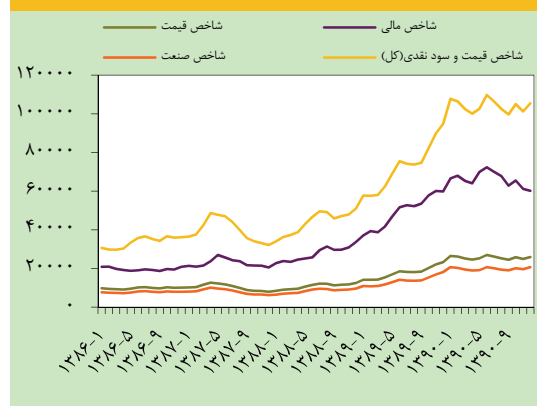
براساس گزارش شرکت بورس اوراق بهادار تهران، در سال ۱۳۹۰ در مجموع ۴۴۱/۲ میلیون سهم به ارزش ۲۷۲/۵ میلیارد ریال توسط سازمان خصوصی‌سازی از طرف سازمان‌ها و شرکت‌های مادر تخصصی در قالب سهام عدالت و از طریق بورس اوراق بهادار عرضه شد که در مقایسه با سال قبل از نظر تعداد و ارزش به ترتیب ۹۸/۸ و ۹۹/۳ درصد کاهش یافت. ارقام مذکور در سال قبل ۳۸۲۳۴/۱ میلیون سهم به ارزش ۳۷۳۳۰/۵ میلیارد ریال بود. به علاوه طی سال مورد بررسی، هیچ سهمی از سهام شرکت‌های دولتی در قالب سهام ترجیحی به کارگران، رد دیون دولت به نهادهای عمومی و جوایز صادراتی واگذار نشد؛ در حالی که ارقام سال قبل ۱۷۳۳/۳ میلیون سهم به ارزش ۳۴۱۹/۷ میلیارد ریال بود.

در سال ۱۳۹۰، در مجموع ۶۲۹۳/۰ میلیون سهم به ارزش ۲۱۲۷۲/۲ میلیارد ریال توسط سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و سیستم بانکی عرضه شد که در مقایسه با سال قبل از نظر تعداد و ارزش به ترتیب ۲۴/۳ و ۱۵/۳ درصد کاهش داشت.

در سال ۱۳۹۰، دولت جمهوری اسلامی ایران با ۵۳/۷ درصد از کل تعداد و ۳۸/۴ درصد از کل ارزش سهام عرضه شده بالاترین عرضه سهم را به خود اختصاص داد. «شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران» و «شرکت ملی نفت ایران» به ترتیب با ۲۱/۳ و ۲۰/۷ درصد از کل تعداد و ۲۳/۰ و ۳۴/۳ درصد از کل ارزش سهام عرضه شده در جایگاه بعدی قرار گرفتند. «سازمان

در میان اجزای شاخص کل قیمت سهام در سال ۱۳۹۰، شاخص قیمت مالی به ۶۰۱۹۱/۵ واحد رسید که در مقایسه با رقم شاخص در سال قبل ۰/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. شاخص قیمت صنعت نیز از ۱۸۰۹۳/۵ واحد در پایان سال ۱۳۸۹ با ۱۴/۴ درصد افزایش به ۲۰۶۹۷/۷ واحد در پایان سال ۱۳۹۰ رسید.

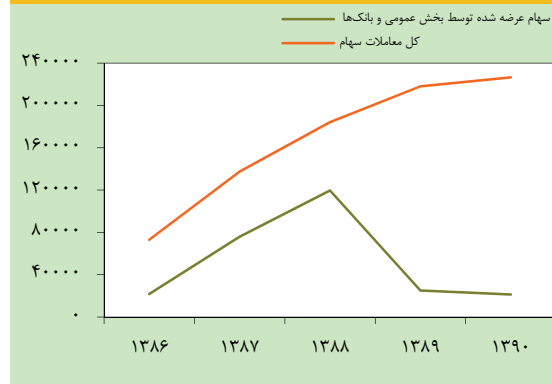
نمودار ۱۹-۳- شاخص‌های ماهانه سهام

در سال ۱۳۹۰، شاخص قیمت سهام در بازار اول به ۲۱۶۴۳/۳ واحد رسید که در مقایسه با رقم این شاخص در پایان سال ۱۳۸۹ به میزان ۱۰/۴ درصد افزایش دارد. شاخص قیمت در بازار دوم از ۲۹۶۲۷/۶ واحد در پایان سال ۱۳۸۹ به ۳۴۳۴۸/۲ واحد در پایان سال ۱۳۹۰ رسید که ۱۵/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد.

نمودار ۱۹-۴- ارزش کل معاملات سهام و سهام عرضه شده

توسط بخش عمومی و بانک‌ها (میلیارد ریال)

در سال ۱۳۹۰، به لحاظ تعداد و ارزش سهام عرضه شده «شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران» بالاترین رشد را نسبت به سال قبل داشت.

توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران» و «سازمان خصوصی‌سازی» در مجموع ۴/۳ درصد از کل تعداد و ۴/۳ درصد از کل ارزش سهام عرضه شده به بازار را به ثبت رساندند.

جدول ۱۹-۶- عرضه سهام توسط بخش عمومی و بانک‌ها(۱)

فروشنده	تعداد(میلیون سهم)		ارزش(میلیارد ریال)		درصد تغییر		سهم در سال ۱۳۹۰(درصد)(۲)	
	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش
دولت جمهوری اسلامی	۱۸۸۹/۹	۳۳۷۹/۲	۸۱۷۱/۰	۴۲۴۵/۹	۷۸/۸	۹۲/۴	۵۳/۷	۳۸/۴
سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران	۴۳/۹	۱۸/۶	۶۷/۳	۳۵۰/۵	-۵۷/۶	-۸۰/۸	۰/۳	۰/۳
سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	۱۹۴۷/۷	۰/۰	۰/۰	۵۵۶۰/۹	-۱۰۰/۰	-۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰
شرکت ملی نفت ایران	۵۲۲/۶	۱۳۰۲/۷	۷۲۹۶/۴	۱۸۶۸/۰	۱۴۹/۳	۲۹۰/۶	۲۰/۷	۳۴/۳
سازمان خصوصی‌سازی	۸۱۲/۵	۲۵۳/۱	۸۴۳/۰	۲۴۴۵/۲	-۶۸/۸	-۶۵/۵	۴/۰	۴/۰
شرکت توانیر	۶۰/۴	۰/۰	۰/۰	۲۴۵/۸	-۱۰۰/۰	-۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰
شرکت ملی صنایع پتروشیمی	۲۸۸۹/۲	۰/۰	۰/۰	۱۰۱۸۷/۰	-۱۰۰/۰	-۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰
شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران	۱۴۷/۵	۱۳۳۹/۴	۴۸۹۴/۵	۲۰۷/۲	⊠	⊠	۲۱/۳	۲۳/۰
جمع کل	۸۲۳۱/۶	۶۲۹۳/۰	۲۱۲۷۲/۲	۲۵۱۱۰/۷	-۲۴/۳	-۱۵/۳	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

ماخذ: سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس اوراق بهادار تهران
 ۱- شامل واگذاری در قالب سهام عدالت، سهام ترجیحی و سهام بابت رد دیون دولت و جوایز صادراتی است.
 ۲- اختلاف سرجمع با اجزا ناشی از گرد کردن ارقام است.

۱۹-۲- تعداد شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران

بجز تامین اجتماعی ۴ و سایر واسطه‌گری‌های مالی ۴ عدد بودند. از مجموع شرکت‌های درج شده در تابلوی بورس در پایان سال ۱۳۹۰، تعداد ۶۹ شرکت در تابلوی اصلی، ۵۸ شرکت در تابلوی فرعی بازار اول و ۲۱۶ شرکت در بازار دوم فعال بودند.

در سال ۱۳۹۰، تعداد شرکت‌های درج شده روی تابلوهای بورس به ۳۴۳ شرکت رسید. در این سال شرکت‌های تشکیل‌دهنده شاخص مالی ۳۲ شرکت بودند که از این میان، بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی ۱۰، سرمایه‌گذاری‌ها ۱۴، بیمه و صندوق بازنشستگی

جدول ۱۹-۷- تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تغییر	پایان سال		
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
شرکت‌های پذیرفته شده	۳۵۲	۳۴۲	۳۵۱
شرکت‌های تشکیل‌دهنده شاخص مالی(۱)	۲۶	۳۰	۳۲
سایر شرکت‌ها	۳۲۶	۳۱۲	۳۱۹
شرکت‌های حذف شده	۱۵	۰	۸
شرکت‌های درج شده روی تابلوها	۳۳۷	۳۴۲	۳۴۳

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
 ۱- در سال‌های مذکور، این شرکت‌ها شامل شرکت‌های صنایع «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «سرمایه‌گذاری‌ها»، «سایر واسطه‌گری‌های مالی» و «بیمه و صندوق بازنشستگی بجز تامین اجتماعی» می‌باشند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۰

۱۹-۳- منابع افزایش سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

مطالبات و آورده نقدی بود، به گونه‌ای که ۷۳/۷ درصد از مجموع افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مذکور تامین شد. رقم مشابه سال قبل ۸۲/۲ درصد بود. به علاوه، افزایش سرمایه از محل اندوخته‌ها و سود انباشته به ترتیب ۲/۷ و ۲۳/۶ درصد بود. ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۱/۸ و ۱۶/۰ درصد بود.

در سال ۱۳۹۰، مجموع افزایش سرمایه شرکت‌های بورسی و فرابورسی ۶۰۱۱۵/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۲۰۳/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. در سال مورد بررسی، منبع اصلی تامین مالی افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل

(میلیارد ریال) جدول ۱۹-۸- منابع تامین مالی افزایش سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

از محل سود انباشته	از محل اندوخته‌ها	از محل مطالبات و آورده نقدی	جمع کل افزایش سرمایه	درصد تغییر افزایش سرمایه
۳۱۷۲/۲	۳۵۶/۴	۱۶۲۵۵/۶	۱۹۷۸۴/۲	۱۰۰/۷
۱۴۱۶۴/۸	۱۶۳۹/۷	۴۴۳۱۱/۱	۶۰۱۱۵/۶	۲۰۳/۹

ماخذ: سازمان بورس و اوراق بهادار

۱۹-۴- فعالیت کارگزاران بورس اوراق بهادار

در سال ۱۳۹۰ و ۳۳/۹ و ۳۸/۵ درصد بود. تعداد ۷۰ کارگزاری غیربانکی در سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار فعال بود که سهم آنها از کل ارزش خرید سهام و حق تقدم سهام ۶۸/۷ درصد و از مجموع ارزش فروش ۶۷/۰ درصد بود. ارقام مشابه سال قبل برای ۷۴ کارگزاری غیربانکی به ترتیب ۶۶/۱ و ۶۱/۵ درصد بود.

در سال ۱۳۹۰، تعداد ۸۷ شرکت کارگزاری در بورس اوراق بهادار فعال بود. در این میان، ۱۷ کارگزاری مربوط به بانک‌های دولتی و غیردولتی بود که سهم آنها از مجموع ارزش خرید سهام و حق تقدم سهام ۳۱/۳ درصد و از مجموع ارزش فروش ۳۳/۰ درصد بود. ارقام مشابه در سال ۱۳۸۹ به ترتیب

جدول ۱۹-۹- فعالیت کارگزاران بورس اوراق بهادار

(میلیارد ریال)

تعداد در سال ۱۳۹۰	خرید سهام (۱)		فروش سهام (۱)		سهم از خرید سال ۱۳۹۰	درصد تغییر	سهم از فروش سال ۱۳۹۰
	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰			
۷۰	۱۴۴۱۱۹	۱۵۵۶۵۸	۱۳۴۰۹۹	۱۵۱۷۶۹	۶۸/۷	۸/۰	۶۷/۰
۱۷	۷۳۹۳۶	۷۰۷۸۹	۸۳۹۵۶	۷۴۶۷۹	۳۱/۳	-۴/۳	۳۳/۰
۸۷	۲۱۸۰۵۵	۲۲۶۴۴۷	۲۱۸۰۵۵	۲۲۶۴۴۸	۱۰۰/۰	۳/۸	۱۰۰/۰

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
۱- ارقام بدون احتساب معاملات اوراق مشارکت است.

۱۹-۵- تالارهای بورس اوراق بهادار

تعداد ۱۴۶۳۷۷/۷ میلیون سهم و برگه اوراق بهادار به ارزش ۴۵۲۸۹۴/۷ میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۲۸/۲ درصد کاهش و ۳/۸ درصد افزایش یافت. از مجموع تعداد و ارزش مبادلات اوراق بهادار کشور به ترتیب ۶۸/۱ و ۶۹/۳ درصد متعلق به تالار بورس تهران، ۵/۹ و ۵/۷ درصد مربوط به

در راستای گسترش جغرافیایی بورس و فراهم کردن امکان دسترسی عموم به بازار سرمایه و ایجاد فرصت سرمایه‌گذاری برای آنها، تا پایان سال ۱۳۹۰ تعداد تالارهای بورس فعال به ۳۸ تالار رسید. در این سال مجموع مبادلات انجام شده (حجم خرید و فروش) با احتساب معاملات الکترونیکی

بالاترین ارزش و میزان معاملات را به خود اختصاص داد. پس از آن، گروه محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی سهمی معادل ۳۷/۷ و ۳۹/۹ درصد از ارزش و حجم معاملات بازار را به خود اختصاص داد.

در سال ۱۳۹۰، در مجموع ۱۱۶۸۵/۸ هزار تن محصولات صنعتی و معدنی به ارزش ۱۰۲۵۳۴/۱ میلیارد ریال مبادله شد که نسبت به سال قبل از لحاظ حجم و ارزش به ترتیب ۳۴/۴ و ۳۶/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. از رقم مذکور، ۸۶۷۷/۸ هزار تن به ارزش ۷۴۴۰/۱۳ میلیارد ریال به معاملات فولاد اختصاص داشت. حجم معاملات مس و آلومینیوم نیز به ترتیب ۳۱۸/۳ و ۱۷۲/۴ هزار تن به ارزش ۱۸۱۶۸/۹ و ۵۷۰۸/۹ میلیارد ریال بود.

نسبت حجم معاملات انواع محصولات به کل محصولات صنعتی و معدنی در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که ۷۴/۳ درصد معاملات به فولاد، ۱۴/۱ درصد به سنگ‌آهن، ۷/۰ درصد به سیمان، ۲/۷ درصد به مس و ۱/۵ درصد به آلومینیوم تعلق داشته است. بالاترین سهم از ارزش معاملات محصولات صنعتی و معدنی در سال ۱۳۹۰ مربوط به فولاد با سهم ۷۲/۶ درصدی، مس با سهم ۱۷/۷ درصدی و آلومینیوم با سهم ۵/۶ درصدی بود. همچنین، ۶۷/۹ درصد از ارزش محصولات صنعتی و معدنی در بورس به صورت سلف، ۲۹/۹ درصد به صورت نقد و بقیه به صورت نسبه انجام شد.

در سال مورد بررسی، حدود ۵۴۹/۶ هزار تن محصولات کشاورزی شامل گندم، برنج، جو، ذرت، انواع کنجاله، شکر، کنسانتره و تفاله به ارزش ۳۷۹۲/۸ میلیارد ریال در تالار کشاورزی بورس کالا مبادله شد. از رقم مذکور، ۲۵۰/۳ هزار تن گندم به ارزش ۹۵۸/۶ میلیارد ریال معامله شد. حجم معاملات شکر و ذرت به ترتیب ۱۴۴/۱ و ۵۴/۸ هزار تن به ارزش ۱۶۶۷/۷ و ۲۶۸/۶ میلیارد ریال بود. به لحاظ ارزش معاملات محصولات کشاورزی شکر با ۴۴/۰ درصد، گندم با ۲۵/۳ درصد و برنج با ۱۴/۰ درصد به ترتیب بالاترین سهم از ارزش معاملات این بخش را به خود اختصاص دادند.

تالار کیش، ۳/۹ و ۳/۹ درصد مربوط به تالار اصفهان، ۱/۸ و ۱/۶ درصد مربوط به تالار مشهد، ۱/۷ و ۱/۵ درصد مربوط به تالار کرج و ۱/۵ و ۱/۴ درصد مربوط به تالار رشت بود. علاوه بر تسهیل دسترسی شهرستان‌ها به بازار اوراق بهادار، برقراری دوره‌های آموزشی، فرهنگ‌سازی، شناسایی و معرفی شرکت‌های دارای ظرفیت پذیرش در بورس اوراق بهادار از دیگر اهداف ایجاد تالارهای منطقه‌ای بوده است.

۱۹-۶- بورس کالا

با ادغام بورس‌های فلزات و کشاورزی در سال ۱۳۸۶ و تشکیل بورس کالای ایران و راه‌اندازی تالار فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی در سال مذکور، معاملات کالایی در سه تالار محصولات صنعتی و معدنی، محصولات کشاورزی و فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی بورس کالا انجام می‌شود.

در سال ۱۳۹۰، بورس کالای ایران ۲۳۷ روز معاملاتی را سپری نمود. طی سال مورد بررسی، ۲۰/۴ میلیون تن انواع کالاها در سه گروه اصلی محصولات صنعتی و معدنی، محصولات کشاورزی و محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی مورد داد و ستد قرار گرفت که نسبت به سال گذشته ۱۹/۸ درصد رشد داشت. به طور میانگین، در هر روز معاملاتی بورس کالای ایران، ۸۵/۹ هزار تن انواع کالاها در قالب انواع قراردادهای نقدی، نسبه و سلف معامله شد.

طی سال مورد بررسی، ارزش معاملات بورس کالای ایران ۱۷۰/۷ هزار میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل ۴۱/۷ درصد رشد نشان می‌دهد. افزایش رشد ارزش معاملات نسبت به رشد حجم معاملات بورس کالای ایران نشان‌دهنده افزایش قیمت کالاها طی سال مورد بررسی است. به طور میانگین، در سال ۱۳۹۰ به صورت روزانه ۷۲۰/۲ میلیارد ریال انواع کالاها در قالب قراردادهای نقدی، نسبه و سلف داد و ستد شد.

به لحاظ ارزش و وزن محصولات داد و ستد شده در بورس کالای ایران، گروه محصولات صنعتی و معدنی به ترتیب با سهمی معادل ۶۰/۱ و ۵۷/۴ درصد از کل سهام معامله شده

گزارش اقتصادی و ترانزنامه سال ۱۳۹۰

داد. حجم و ارزش سهم مبادله شده در بازار اول در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۹ به ترتیب رشدی معادل ۱۴۵/۸ و ۴۰/۱ درصد نشان می‌دهد. بازار دوم فرابورس ایران در سال ۱۳۹۰ راه‌اندازی شد که تعداد ۵۵۴۹ میلیون سهم به ارزش ۱۱۶۹۲ میلیارد ریال در این بازار داد و ستد شد. در سال ۱۳۹۰، تعداد ۱۱۱۱۹ میلیون ورقه سهام به ارزش ۳۸۰۲۹ میلیارد ریال در کل بازارهای اول و دوم فرابورس ایران داد و ستد شد که نسبت به سال ۱۳۸۹ به ترتیب ۳۹۰/۶ و ۱۰۲/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. طی سال مورد بررسی، ۴۳۰۰ میلیون ورقه سهام به ارزش ۱۸۸۳۲ میلیارد ریال در بازار سوم فرابورس مورد معامله قرار گرفت که به لحاظ حجم و ارزش نسبت به سال گذشته به ترتیب ۷۰/۹ و ۵۳/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

بازار اوراق مشارکت فرابورس ایران که در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱۱ راه‌اندازی شد، در سال ۱۳۸۹ با تنوع بخشیدن به ابزارهای بدهی در این بازار، تغییر نام پیدا کرد و از سال ۱۳۹۰ با نام «بازار ابزارهای نوین مالی» به فعالیت خود ادامه داد. در سال ۱۳۹۰، تعداد ۲۶ میلیون ورقه به ارزش ۲۴۸۷۵ میلیارد ریال در بازار ابزارهای نوین مالی مورد معامله قرار گرفت. ۸۰/۸ درصد از حجم و ۸۵/۰ درصد از ارزش معاملات بازار ابزارهای نوین مالی مربوط به ابزارهای با درآمد علی‌الحساب ثابت و بقیه مربوط به حق تقدم استفاده از تسهیلات مسکن بود.

در سال ۱۳۹۰، تعداد نمادهای معاملاتی فرابورس ۱۰۹ نماد بود که در مقایسه با سال گذشته پنج برابر شد. تعداد نمادهای معاملاتی سال ۱۳۸۹، ۲۲ نماد بود. در سال ۱۳۹۰، از تعداد ۱۰۹ نماد معاملاتی تعداد ۸۱ نماد به صورت پیوسته و تعداد ۲۸ نماد در بازار پایه به صورت توافقی مورد نقل و انتقال قرار گرفتند. تعداد نمادهای معاملاتی تا پایان سال ۱۳۹۰ در بازار ابزارهای نوین مالی ۲۹ نماد و در بازار اول ۲۳ نماد بود. در سال مذکور، تعداد روزهای فعالیت فرابورس ایران ۲۴۱ روز و در سال ۱۳۸۹، ۲۴۳ روز بود.

در سال ۱۳۹۰، تعداد ۱۴ فرآورده نفتی و پتروشیمی در بورس کالا داد و ستد شد. وزن و ارزش محصولات داد و ستد شده به ترتیب ۸۱۱۶/۶ هزار تن و ۶۴۳۶۰/۸ میلیارد ریال بود. بیشترین حجم و ارزش معاملات مربوط به قیر بود که به ترتیب ۵۰/۰ و ۳۸/۶ درصد از وزن و ارزش معاملات را به خود اختصاص داد. پس از آن پلیمر و وکیوم باتوم به ترتیب ۱۶/۰ و ۱۳/۸ درصد از حجم معاملات و ۳۴/۱ و ۸/۹ درصد از ارزش معاملات داد و ستد شده در بازار فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی را به خود اختصاص دادند. مواد شیمیایی و لوبکات با سهمی معادل ۱۰/۱ و ۳/۶ درصد از حجم معاملات این بازار، به ترتیب با اختصاص ۷/۶ و ۳/۵ درصد از ارزش معاملات در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

در سال مورد بررسی، دیگر فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی به لحاظ حجم و ارزش در مجموع به ترتیب ۶/۵ و ۷/۳ درصد از حجم و ارزش کل معاملات را به خود اختصاص دادند.

۱۹-۷- فرابورس ایران

در سال ۱۳۹۰، ارزش کل معاملات فرابورس ایران به ۸۶۸۳۶ میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل ۴۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. حجم معاملات فرابورس ایران طی دوره مورد بررسی ۱۸۸۰۶ میلیون ورقه بود که نسبت به سال گذشته ۱۰/۴ درصد افزایش یافته است.

از مجموع ارزش کل معاملات فرابورس در این سال، ۳۰/۳ درصد در بازار اول، ۲۸/۶ درصد در بازار ابزارهای نوین مالی، ۲۱/۷ درصد در بازار سوم و ۱۳/۵ درصد در بازار دوم انجام پذیرفت. بازار پایه فرابورس ایران که در اجرای بند (ب) ماده ۹۹ قانون برنامه پنجم توسعه در سال ۱۳۹۰ آغاز به کار نمود، سهمی معادل ۵/۹ درصد از کل ارزش و ۱۷/۹ درصد از کل حجم معاملات بازارهای فرابورس کشور را به خود اختصاص داد. همچنین، بیشترین تعداد سهام معامله شده در فرابورس ایران در سال ۱۳۹۰ مربوط به بازار اول و به میزان ۵۵۷۰ میلیون سهم بود که ارزشی معادل ۲۶۳۳۷ میلیارد ریال از کل ارزش بازار فرابورس ایران را به خود اختصاص

جدول ۱۹-۱۰- مقایسه ارزش و حجم معاملات در بازارهای فرابورس ایران طی سال ۱۳۹۰

سهم (درصد)	حجم معاملات (میلیون ورقه)	سهم (درصد)	ارزش معاملات (میلیارد ریال)	
۲۹/۶	۵۵۷۰	۳۰/۳	۲۶۳۳۷	بازار اول
۲۹/۵	۵۵۴۹	۱۳/۵	۱۱۶۹۲	بازار دوم
۲۲/۹	۴۳۰۰	۲۱/۷	۱۸۸۳۲	بازار سوم
				بازار ابزارهای نوین مالی
۰/۱	۲۶	۲۸/۶	۲۴۸۷۵	
۱۷/۹	۳۳۶۱	۵/۹	۵۱۰۰	بازار پایه
۱۰۰/۰	۱۸۸۰۶	۱۰۰/۰	۸۶۸۳۶	جمع

ماخذ: شرکت فرابورس ایران

واحد سرمایه‌گذاری (یونیت) خود به عموم مردم، وجوهی را تحصیل و آنها را در ترکیب متنوعی از اوراق بهادار شامل سهام، اوراق مشارکت، ابزارهای کوتاه‌مدت بازار پول و دارایی‌های دیگر با توجه به هدف صندوق سرمایه‌گذاری می‌کند.

ترکیب دارایی‌های صندوق، پرتفوی یا سبد صندوق شناخته می‌شود و خریداران واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها به نسبت سهم خود بخشی از مالکیت سبد اوراق بهادار صندوق را به دست می‌آورند. هر واحد سرمایه‌گذاری صندوق نشان‌دهنده نسبت مالکیت هر یک از سرمایه‌گذاران در دارایی‌های صندوق و درآمد ناشی از آن دارایی‌ها است.

طبق بند ۲۰ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب آذر ماه ۱۳۸۴)، صندوق سرمایه‌گذاری نهادی مالی است که فعالیت اصلی آن سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار می‌باشد و مالکان آن به نسبت سرمایه‌گذاری خود در سود و زیان صندوق شریک هستند.

اولین صندوق سرمایه‌گذاری مشترک از ابتدای سال ۱۳۸۷ فعالیت خود را آغاز کرد و با تصویب قانون «توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» (مصوب آذر ماه ۱۳۸۸) فعالیت این صندوق‌ها توسعه بیشتری یافت.

تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک از ۱۶ صندوق در سال ۱۳۸۷ به ۳۳ صندوق در سال ۱۳۸۸، ۵۳ صندوق در سال ۱۳۸۹ و ۷۹ صندوق در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت.

ارزش روز کل این صندوق از ۸۳۸۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ با ۱۱۶/۱ درصد افزایش به ۱۸۱۱۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ رسید. تعداد کل سرمایه‌گذاران (حقیقی و حقوقی) این صندوق‌ها از ۱۶۷۱۱ در سال ۱۳۸۹ به ۶۵۲۰۸ در سال ۱۳۹۰ رسید. ارزش معاملات سهام صندوق‌های سرمایه‌گذاری (مجموع ارزش خرید و فروش سهام) با ۱۲۲/۴ درصد افزایش به ۲۴۸۱۱/۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ رسید. طی سال ۱۳۹۰،

از جمله راهکارهای اتخاذ شده تسهیل در شرایط پذیرش شرکت و اوراق، الزام شرکت‌های سهامی عام برای ثبت نزد سازمان اوراق بهادار و انجام نقل و انتقال سهام در یکی از بازارهای بورس و فرابورس، پیگیری عرضه سهام شرکت‌های پذیرفته شده و تامین مالی ناشران فرابورسی از محل افزایش سرمایه طی سال ۱۳۹۰ بود.

یکی از سیاست‌های فرابورس ایران طی سال ۱۳۹۰ ایجاد بازار دوم بود؛ این بازار سهام شرکت‌های تازه‌تاسیس با گذشت حداقل یک سال از زمان تاسیس، سودآور و شرکت‌های کوچکی (با سرمایه حداقل یک میلیارد ریال) که امکان عرضه گسترده سهام خود را ندارند را می‌پذیرد. همچنین، تاسیس بازار پایه به منظور معاملات سهام شرکت‌های سهامی عامی که امکان پذیرش در یکی از بازارهای بورس یا فرابورس را ندارند، از دیگر اقدامات انجام شده بود. از مهم‌ترین مزیت‌های معاملات سهام در بازار پایه می‌توان به تخفیف مالیاتی نقل و انتقال سهام، شفافیت نسبی قیمت‌ها و استفاده از ساز و کار عرضه و تقاضا در معاملات اشاره نمود. به علاوه، انتقال نمادهای حق تقدم تسهیلات مسکن به بازار ابزارهای نوین مالی از دیگر اقدامات مهم بازار فرابورس ایران در سال ۱۳۹۰ بود.

۱۹-۸- صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک

«صندوق سرمایه‌گذاری مشترک» یکی از انواع واسطه‌های مالی و از جمله نهادهایی است که با فروش پیوسته

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۰

مورد بازبینی قرار گیرد. در این اصلاحیه حداکثر مدت اوراق، چهار سال و نرخ آن ۱۷ درصد و بازخرید اوراق قبل از سررسید علاوه بر بورس در بانک عامل با نرخ متناسب با سود علی الحساب سپرده مدت دار تعیین شد. این تغییرات تا حدودی میزان فروش اوراق را افزایش داد و از ۱۱۳۰۰ میلیارد ریال اوراق منتشره، ۲۵۸۲ میلیارد ریال آن (۲۲/۸ درصد) طی مهر تا دی ماه به فروش رسید.

با تغییرات اعمال شده در اصلاحیه مجموعه نخست «سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور»، علاوه بر افزایش نرخ سود علی الحساب اوراق به ۲۰ درصد، امکان بازخرید اوراق قبل از سررسید تا یک سال با نرخ ۱۸ درصد و بیشتر از یک سال تا ۱۹/۵ درصد در بانک عامل فراهم آمد. تغییرات مذکور در فروش اوراق مشارکت تاثیر بسیار زیادی داشت و میزان فروش اوراق از پانزدهم بهمن تا پایان سال ۱۳۹۰ به ۴۴۸۳۸/۴ میلیارد ریال رسید. میزان فروش در برخی از طرح‌ها از جمله شرکت نفت و گاز پارس، شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل کشور و شهرداری‌های کاشان، شیراز و سقز به میزان ۱۰۰ درصد بود.

در مجموع در سال ۱۳۹۰، مبلغ ۹۲۱۶۷ میلیارد ریال اوراق مشارکت منتشر شد که ۴۷۹۰۵/۴ میلیارد ریال آن (۵۲ درصد) به فروش رفت.

طبق بند ۵۰ جزء (ر) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۰، به شهرداری کلان‌شهرها اجازه داده شد به طور مشترک یا انفرادی با مجوز بانک مرکزی و تایید وزارت کشور تا سقف ۷۰۰۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت با تضمین خود منتشر کنند. از این مبلغ، معادل ۱۰۳۲۰ میلیارد ریال انتشار یافت و تنها ۴۳۱۲/۳ میلیارد ریال به فروش رسید. سهم شهرداری‌های استان‌ها و کلان‌شهرها از کل اوراق مشارکت منتشر شده ۱۱/۲ درصد و از کل اوراق فروش رفته ۹/۰ درصد بود.

از میان ۷۹ صندوق سرمایه‌گذاری مشترک تعداد ۳۳ صندوق سودآوری بالاتری نسبت به شاخص بورس اوراق بهادار داشتند. این تعداد در سال گذشته ۷ صندوق بود. همچنین طی سال ۱۳۹۰، ۴۶ صندوق سودآوری کمتر از شاخص بورس داشتند.

جدول ۱۹-۱۱- عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
تعداد کل صندوق‌ها	۷۹	۵۳	
ارزش روز کل صندوق‌ها (میلیارد ریال)	۱۱۶/۱	۸۳۸۴	
تعداد سرمایه‌گذاران			
حقیقی	۲۹۶/۷	۱۶۲۵۶	
حقوقی	۵۷/۴	۴۵۵	
کل	۲۹۰/۲	۱۶۷۱۱	
ارزش معاملات سهام صندوق‌ها (مجموع ارزش خرید و فروش سهام - میلیارد ریال)	۱۲۲/۴	۲۴۸۱۲	۱۱۱۵۷

ماخذ: سازمان بورس و اوراق بهادار

۹-۹- اوراق مشارکت

وضعیت انتشار اوراق مشارکت در سال ۱۳۹۰ با افت و خیزهای زیادی همراه بود. در شش ماهه نخست سال و منطبق بر مجموعه نخست «سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۰»، نرخ سود علی الحساب اوراق مشارکت یک واحد درصد بیشتر از نرخ سود علی الحساب سپرده متناظر تعیین شده بود. همچنین، با هدف انتقال معاملات دست دوم اوراق به بازار سرمایه، بازخرید قبل از سررسید اوراق توسط بانک عامل ممنوع و در مقابل، مقرر گردید دارندگان اوراق مشارکت، معاملات قبل از سررسید را به بورس منتقل نمایند. بر این اساس، نرخ سود علی الحساب اوراق مشارکت چهارساله ۱۵/۵ درصد و اوراق پنج‌ساله ۱۶ درصد بود. در نیمه نخست سال، از ۶۰۰۰ میلیارد ریال اوراق منتشر شده تنها ۴۸۵ میلیارد ریال آن (۸/۱ درصد) به فروش رفت.

مجموعه شرایط مذکور موجب شد تا وضعیت انتشار اوراق مشارکت توسط شورای پول و اعتبار در مهر ماه ۱۳۹۰

(میلیارد ریال)

جدول ۱۹-۱۲- وضعیت اوراق مشارکت

وضعیت اوراق تا پایان سال ۱۳۹۰	نرخ سود علی الحساب (درصد)	مبلغ فروش رفته	مبلغ منتشر شده	کل مبلغ مصوب	تعداد دفعات انتشار اوراق مشارکت	تعداد طرح‌های اوراق مشارکت منتشره در هر سال	تعداد اوراق انتشار تا پایان سال ۱۳۸۹
سررسید شده	۱۵/۵-۲۴	۴۲۳۶۱۱/۴	۴۹۶۴۶۶/۰	۵۳۴۷۶۶/۰	۱۶۵	۱۶۵	از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۸۹
سررسید نشده	۱۵/۵-۲۰	۴۷۹۰۵/۴	۹۲۱۶۷/۰	۹۲۱۶۷/۰	۲۹	۳۴	سال ۱۳۹۰
۱۹۴۶۴۷/۹	۲۲۸۹۶۳/۶	۴۷۱۵۱۶/۸	۵۸۸۶۳۳/۰	۶۲۶۹۳۳/۰	۱۹۴	۱۹۹	از ابتدای انتشار (سال ۱۳۷۳)

گذشته ۱۳/۶ درصد کاهش داشت. در سال ۲۰۱۱، به‌استثنای بورس‌های ایرلند، اندونزی، فیلیپین و موریس، بقیه بورس‌ها شاهد کاهش ارزش بازار بودند.

بیشترین ارزش معاملات سهام^(۴) در این سال به ترتیب به بورس‌های نیویورک-یورونکست ایالات متحده، نزدک، توکیو، شانگهای، سنژن، لندن، نیویورک-یورونکست اروپا، کره، آلمان و کانادا تعلق داشت که در مجموع با ۵۱۵۱۹/۰ میلیارد دلار حدود ۸۱/۸ درصد از ارزش معاملات سهام بورس‌های عضو را در اختیار داشتند. در این میان، بورس کره جنوبی با ۲۶/۲ درصد افزایش بیشترین رشد ارزش معاملات را به خود اختصاص داد. ارزش معاملات بورس‌های عضو این فدراسیون طی سال ۲۰۱۱ نسبت به سال گذشته ۰/۱ درصد کاهش داشت.

اگرچه شاخص‌های اصلی قیمت در هرکدام از بورس‌ها به روش متفاوتی محاسبه می‌شوند، اما درصد تغییرات آنها می‌تواند نشان‌دهنده میانگین بازده بازار باشد. در سال ۲۰۱۱، به لحاظ شاخص قیمت و بازده (کل)، بورس فیلیپین و اندونزی در میان اعضای این فدراسیون به ترتیب رتبه اول و دوم را به خود اختصاص دادند و نسبت به سال قبل، ۴/۱ و ۳/۲ درصد افزایش یافتند.

همچنین، در سال مورد بررسی براساس مصوبه هیات وزیران، برای تامین مالی طرح‌های بخش آب، برق، خط آهن و توسعه میادین گازی و نیروگاه‌ها ۸۱۸۴۷/۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط شرکت‌های دولتی منتشر شد که ۵۳/۳ درصد آن معادل ۴۳۵۹۳/۱ میلیارد ریال به فروش رسید. شرکت نفت و گاز پارس با ۱۵۰۰۰ میلیارد ریال بیشترین میزان اوراق مشارکت فروش رفته را به خود اختصاص داد.

در این سال هیچ اوراق مشارکتی توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر نگردید.

۱۹-۱۰- بررسی مقایسه‌ای بورس ایران و جهان^(۱)

براساس گزارش فدراسیون جهانی بورس‌ها^(۲)، نماگرهای عمده فعالیت بورس‌های عضو این فدراسیون نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۱ میلادی، بورس‌های نیویورک-یورونکست ایالات متحده، نزدک، توکیو، لندن، نیویورک-یورونکست اروپا، شانگهای، هنگ‌کنگ، کانادا، برزیل و استرالیا به ترتیب ۱۰ بورس بزرگ جهان از نظر ارزش بازار سهام^(۳) بودند و در مجموع با ۳۳۶۳۳/۰ میلیارد دلار حدود ۷۱/۰ درصد از ارزش بازار سهام بورس‌های عضو را در اختیار داشتند. ارزش بازار سهام بورس‌های عضو این فدراسیون طی سال ۲۰۱۱ نسبت به سال

۱- در سال ۲۰۱۱، اطلاعات بورس تهران در گزارش فدراسیون جهانی بورس‌ها موجود نمی‌باشد.

۲- World Federation of Exchanges, Annual Report and Statistics, ۲۰۱۱

۳- Market Capitalization

۴- Value of Share Trading